

การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร
ของคนในชุมชนตำบลคู้ายายหมี่
อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา*

นภวรรณ งามขำ
นวลฉวี ประเสริฐสุข
นงนุช โรจนเลิศ

สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Email : jack@thaiaan.org

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชน ตำบลคู้ายายหมี่ อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการศึกษาว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย ความผูกพันกับชุมชน และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชน ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน สามารถร่วมกันทำนาย การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 47.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระดับความรู้เรื่องสิทธิชุมชนอยู่ในระดับสูง ความผูกพันกับชุมชนอยู่ในระดับมาก การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย และ การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร, การสนับสนุนทางสังคม, สิทธิชุมชน

PARTICIPATION OF PEOPLE IN KHUYAI MI,
SANAM CHAIKHET CHACHOENGSAO
IN PROTECTING THE AREA OF FOOD SECURITY*

Noppawan Ngamkome
Nuanchavee Prasertsuk
Nongnuch Rotjanalert

Department of Psychology and Guidance
Faculty of Education, Silpakorn University
Email : jack@thaiaan.org

* This article is a part of the research titled “Participation of People in Khuyaimi Sananmchaikhet Chachoengsao in Protecting the Area of Food Security”

Abstract

This research seeks to understand if information perception, social support from civil society networks, connection with community (relationships of people with their community), and knowledge on community rights are factors that affect people's participation in protecting their community's food security area in Khuyai Mi Subdistrict Community, Sanam Chaikhet District, Chachoengsao Province.

The study found that, within the sample group of 359 household leaders in Khuyai Mi Sub-district Community, social support from civil society networks and knowledge on community rights could predict people's participation in protecting community's food security area at a percentage of 47.2 with .01 level of statistical significance. Levels of people's knowledge on community rights were high; people have tight relationships with their community; found at medium levels are information perception, social support from civil society networks, and level of participation in protecting food security area in the community.

Keywords: participation, the protection of food security area, social support, community right

บทนำ

พื้นที่ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นพื้นที่ที่อยู่ในภูมิภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างหลากหลาย เอื้อต่อการสร้างฐานความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน และสังคมไทย ซึ่งศักยภาพของพื้นที่ กบการเป็นแหล่งอาหารสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2555) ที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ 1. เป็นพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิที่เป็นที่รู้จักในระดับโลก ฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่ผลิตข้าวอันดับ 1 ของภาคตะวันออก ปลูกข้าวได้ 937,361.54 ตัน มีมูลค่า 7,657.42 ล้านบาท และเป็นอันดับที่ 22 ของประเทศ 2. จังหวัดฉะเชิงเทรามียอดขายชายเห็ดฟางอันดับ 2 ของประเทศ เป็นรองเพียงจังหวัดในภาคอีสานเท่านั้น โดยเฉพาะบ้านสระไม้แดง ต.คูยายหมี อ.สนามชัยเขต ที่คนในชุมชนเป็นทั้งผู้เพาะ รับผิดชอบ และจัดส่งเห็ดฟาง การเพาะเห็ดฟางของที่นี่เป็นการเพาะประเภทเห็ดฟางกองเดี่ยว ที่เพาะในที่นาหลังการทำนา หรือที่ดินว่างเปล่า ซึ่งทำให้คนบ้านสระไม้แดงมีงานทำตลอดทั้ง 3. พื้นที่ส่งออกมะม่วง ซึ่งมะม่วงแปดริ้วส่งออกไกลถึงสหภาพยุโรป ในพื้นที่ฉะเชิงเทราเป็น 1 ในแหล่งผลิตมะม่วงที่สำคัญ 5 อันดับแรกของประเทศ ซึ่งได้ผลิตและรักษามาตรฐานส่งออกของมะม่วงถึงขนาดถูกขนานนามว่า “มะม่วงแปดริ้วสวยดั่งนางงาม” ไร้จุดดำและมีความหวานอยู่ที่ 18 บริค 4. พื้นที่เกษตรอินทรีย์ เกษตรอินทรีย์สนามชัยเขต มาตรฐานระดับสากล ส่งผลผลิตผัก ผลไม้และข้าวอินทรีย์ ที่ได้รับรองมาตรฐานระดับสากล จำหน่ายให้กับร้านค้าต่างๆ ในประเทศ และส่งออกข้าวสายพันธุ์ต่างๆ กว่า 500 ตัน ต่อปี (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2555)

ประกอบกับวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับลุ่มน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ตามชายฝั่งน้ำที่อุดมไปด้วยพืชอาหาร มีป่าไผ่ ผักหนาม ผักกูด ต้นคุ่ม

ส้มเช้า ผักแว่น ต้นจิกน้ำ สายไม่ ข้าวสาร กระจง น้ำก็มีปลา ปลาชิว ปลาสก ปลาแขยงหมู ปลารากกล้วย ปลาภา ปลาเนื้ออ่อน ปลาตะเพียน ปลาหลด ปลากระทิง ปลาชะโด ปลาช่อน ปลาดุก ปลาบู ปลากระสง ปลากทราย ปลาฉลาด ปลากระดี่ ปลาหมอข้าเหยียบ กุ้งฝอย กุ้งแม่น้ำ หอยกาบ หอยขม หอยหวาน หอยลายจืด กบ เขียดถือเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ และสำคัญสำหรับสังคมไทย

ความอุดมสมบูรณ์ของแหล่งอาหารดังกล่าวกำลังเปลี่ยนแปลงไป มีจำนวนลดน้อยลง เหตุผลหนึ่งเกิดขึ้นจาก พ.ศ.2542 เริ่มมีโรงไฟฟ้าชีวมวล ขนาด 47.4 เมกะวัตต์มาตั้งในพื้นที่ ตำบลเขาหินซ้อน แดบลุ่มน้ำคลองท่าลาด ซึ่งเป็นต้นน้ำสาขาหนึ่งของแม่น้ำบางปะกง หลังจากมีโรงไฟฟ้าชีวมวลชุมชนเริ่มได้รับกลิ่นเหม็น พบปัญหาฝุ่นละออง น้ำบ่อน้ำตื้นของชุมชนที่อยู่ต่ำกว่าโรงไฟฟ้าก็ไม่สามารถใช้การได้ ต่อมาในปี พ.ศ.2550 โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน ขนาด 600 เมกะวัตต์ ในตำบลเขาหินซ้อน ผ่านการประมูลตามแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.2550 (PDP2007) ซึ่งตามแผนดังกล่าว โรงไฟฟ้าแห่งนี้ จะตั้งขึ้นข้างโรงไฟฟ้าชีวมวลที่มีอยู่เดิม เป็นผลให้ชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้าน และขอให้ยุติโครงการเรื่อยมา (เครือข่ายติดตามผลกระทบจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินเขาหินซ้อน, (คตฟ.), 2560)

ผลจากการศึกษาประเมินผลกระทบด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2555) พบว่า หากยอมให้มีโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่ตำบลเขาหินซ้อน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ชุมชนในพื้นที่โรงไฟฟ้า ซึ่งหมายรวมถึงพื้นที่ตำบลคูยวมี่ จะต้องพบกับวิกฤติต่างๆ ได้แก่ วิกฤติน้ำ วิกฤติพื้นที่อาหาร และวิกฤติสุขภาพ นั่นจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้าน และขอให้ยุติโครงการดังกล่าว ซึ่งรูปแบบ

กิจกรรมของกลุ่มชาวบ้าน และองค์กรต่างๆ ที่ได้ดำเนินการนั้น ได้แก่ การร่วมกันศึกษาข้อมูลของชุมชน และผลกระทบที่เกิดขึ้น ติดตามแผน นโยบายการพัฒนาพื้นที่ในชุมชน ร่วมนำเสนอข้อมูล ข้อคิดเห็น พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณะ ถึงความสำคัญในการปกป้อง ดูแล และจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม ร่วมกันสร้างรูปธรรม ขยายความรู้ เพื่อการสร้างฐานการผลิตอาหารที่ปลอดภัย และยั่งยืน

ดังนั้น ความร่วมมือของคนในชุมชนในการปกป้องและรักษา ฐานความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่นี้ไว้ ไม่ให้ภัยคุกคามจากนโยบายรัฐ หรือรูปแบบวิถีการผลิตแบบทำลายล้าง เข้ามาทำลายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ตำบลคูยายหมี จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกฝ่ายอย่างสอดคล้อง และเหมาะสม เพื่อการปกป้องฐานทรัพยากร พื้นที่อาหารอันมั่นคงสืบต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดการวิจัย

ความมั่นคงทางอาหาร และแนวคิดการทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

การให้นิยามความหมายของความมั่นคงทางอาหาร โดยมูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน (ประเทศไทย) (สุภา ไยเมือง, 2555) ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนในภาพรวม หมายถึง การมีอาหารกินอย่างเพียงพอ ตลอดปี โดยให้ความสำคัญกับการพึ่งตนเองด้านอาหาร สิทธิในการเข้าถึงฐานทรัพยากรอาหารของชุมชน การเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน อาหารที่บริโภคต้องปลอดภัย มีโภชนาการ มีรายได้ที่เพียงพอ มั่นคง มีตลาดที่เป็นธรรม และมีส่วนร่วม

ในการกำหนด ควบคุม ดูแล รวมถึงการสร้างความเป็นธรรมและยั่งยืน ในระบบอาหาร และแนวคิดการทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหาร ของชุมชน คือ การทำให้คนในชุมชนสามารถมองความเชื่อมโยงระหว่าง ระบบการผลิตในแปลงการเกษตรของตนเองนั้นมีผลกระทบต่อระบบ นิเวศของชุมชน ซึ่งระบบนิเวศของชุมชนจะผันแปรตามสภาพการผลิต ของแปลงการเกษตรในชุมชน หากคนในชุมชนมุ่งเน้นการผลิตแบบ ทำลายล้าง ก็ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในชุมชนถูกทำลาย มีสารพิษเจือปน และระบบนิเวศของชุมชนต่างๆ ก็มีผลต่อระบบนิเวศรวมของสังคม/ ประเทศด้วย ดังนั้นเมื่อระบบนิเวศแต่ละชุมชนถูกทำลาย แหล่ง ทรัพยากร แหล่งอาหารที่สมบูรณ์ลดน้อยลง ก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทาง อาหารของสังคมทั้งประเทศ เมื่อสังคมยังต้องการรักษาฐานความมั่งคั่ง ทางอาหารของประเทศไว้อย่างยั่งยืน ต้องให้ความสำคัญกับการรักษา ฐานระบบนิเวศของชุมชนแต่ละชุมชน โดยเฉพาะพื้นที่ที่มีฐาน ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นแหล่ง ผลิตอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย หัวใจสำคัญของการสร้างฐานความ มั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน คือการสร้างความร่วมมือในการสร้างความ มั่นคงทางอาหารและการพัฒนาที่สมดุล โดยชุมชนต้องได้รับการพัฒนา เรื่องสิทธิของตนเอง จิตสำนึกพลเมือง ความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เราสามารถปกป้องที่ดิน และทรัพยากร ต่างๆ ของชุมชนได้ (นันทวัน หาญดี, 2559)

การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร

การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ถือเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้สามารถดูแลรักษาทรัพยากรไม่ให้ถูกทำลาย และคงไว้ซึ่งความมั่นคงทางอาหารของชุมชน เห็นได้จากแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเริ่มเน้นในเรื่องของการพัฒนาคน โดยเน้นที่

คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาซึ่งเริ่มตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้เน้นความสำคัญของการพัฒนาโดยประชาชน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้เสรี (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2544) ดังนั้นในงานศึกษาวิจัยจึงให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนหมายถึง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม องค์กรชุมชน เพื่อร่วมกันปกป้องฐานทรัพยากร และพื้นที่การผลิตอาหารของชุมชน โดยลักษณะของการมีส่วนร่วมคือ ร่วมรับรู้ถึงภัยคุกคาม ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน ร่วมวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน ร่วมกำหนดแผน แนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมลงมือปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ตามบทบาทของตนเอง และร่วมประเมินผลการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาจากการร่วมลงมือปฏิบัติการ

การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยหนุนเสริมให้การมีส่วนร่วมของคนชุมชนเกิดขึ้นอย่างมีพลังของการเคลื่อนไหวผลักดัน เพราะการสนับสนุนทางสังคมนั้นถือเป็นการเกี่ยวร้อยกันเติมเต็มทั้งกำลังกาย กำลังใจ และศักยภาพของกันและกัน ดังเช่นงานศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลไผ่หูช้าง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนประชาชนในท้องถิ่น จากรัฐ และหน่วยงานราชการในด้านการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น กำหนดแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่น สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นรวมตัวกันเพื่อเจรจาต่อรองกับกลุ่ม บุคคลอื่นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ สนับสนุนให้ประชาชนมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมแสดงข้อคิดเห็น และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน จะ

ส่งผลให้ประชาชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มขึ้น (ศศิ ณา สิริวงษ์, 2556) ดังนั้นในงานศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมในการปกป้อง พื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ได้ให้นิยามของการสนับสนุนทางสังคมจาก ภาคีเครือข่ายว่า หมายถึง การได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มภาคีเครือข่าย เพื่อให้สามารถทำการผลิตอาหารได้อย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้สามารถ ถ่ายทอดข้อมูลเรื่องการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ให้กับผู้อื่นได้ โดยได้รับการสนับสนุนด้าน การให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ ปรีกษาเมื่อเกิดปัญหา หรือได้รับผลกระทบ การสนับสนุนด้าน งบประมาณ แรงงาน และบุคลากรที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพตนเองใน ด้านการผลิตอาหารที่ยั่งยืน เช่น การทำเกษตรในระบบเกษตรกรรม ยั่งยืน เกษตรอินทรีย์ และพัฒนาศักยภาพในด้านการสื่อสาร นำเสนอ ข้อมูลเรื่องการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน

ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน แนวคิดเรื่องสิทธิชุมชน มีความสำคัญ ทั้งในทางวิชาการ และการกำหนดยุทธศาสตร์ หรือแนวนโยบายพัฒนา ประเทศ ทั้งในลักษณะการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และการพิทักษ์ ปกป้องระบบความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกี่ยวพันกับการรักษาไว้ซึ่งความ หลากหลายทางชีวภาพ ความมั่นคงทางด้านอาหารของท้องถิ่น (ชลธิรา สัตยาวัฒนา, 2546) และมีหลายชุมชนที่นำความรู้เรื่องสิทธิชุมชนมาใช้ เป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม ดังเช่นงานศึกษาสิทธิชุมชนกับ การบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน (บำเพ็ญ เขียวหวาน, 2550) เสนอ ให้เห็นว่า หลายชุมชนในหลายพื้นที่ที่ได้ร่วมกันนำเรื่องสิทธิชุมชนมา เป็นเครื่องมือในการออกแบบการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน เช่น พื้นที่ตำบล บ่อหิน อำเภอลิเกา จังหวัดตรัง ชุมชนได้มีการจัดการทรัพยากรชุมชน คือ การจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยมีการทำข้อตกลง กติการ่วมกันในการใช้เครื่องมือประมง การจับสัตว์น้ำ รวมทั้งการ ร่วมกันดูแลรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดังนั้นหากคน

ในชุมชนรับรู้ถึงสิทธิของตัวเอง และชุมชน จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนอย่างเข้าใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้นิยามความรู้เรื่องสิทธิชุมชนว่าหมายถึง ความสามารถอธิบายและตอบคำถามได้อย่างถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิของตนเองและคนในชุมชน ในการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ ความต้องการข้อมูลข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจหรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข้อมูลข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตนเอง (จารุณี บุญนิพัทธ์, 2539) และงานศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โล อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยชาวบ้านมีระดับของการมีส่วนร่วมอยู่ที่ระดับมาก (พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชู, 2540) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงนิยามความหมายของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารว่าหมายถึง การได้รับข้อมูลสถานการณ์ต่างๆ ผ่านช่องทางการสื่อสาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ 1) ข้อมูลสถานการณ์ และความสำคัญของความมั่นคงทางอาหาร 2) ข้อมูลศักยภาพของพื้นที่ และชุมชนในด้านเป็นแหล่งผลิตอาหารให้ชุมชน และสังคม 3) ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามและผลกระทบจากนโยบายและแผนการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นในชุมชน 4) ข้อมูลเกี่ยวกับทางเลือกและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ชุมชนสามารถจัดการได้

ความผูกพันกับชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ คนในชุมชน เมื่อคนในชุมชนมีความรู้สึกที่ชุมชนเป็นบ้าน คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเห็นถึงประโยชน์ของชุมชน ซึ่งความผูกพันกับชุมชนนั้นมีการเชื่อมโยงความผูกพันกับสถานที่ ความรู้สึกรักในชุมชน ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน ผูกพันด้านการทำหน้าที่ และความสัมพันธ์ทางสังคม (Jennifer E.Cross, 2004) ดังนั้นหากคนในชุมชนมีความผูกพันกับชุมชน ก็จะทำให้เกิดพลังที่เกิดจากภายในของ คนในชุมชน ที่จะร่วมกันปกป้องรักษาชุมชนจากปัญหา ภัยคุกคามต่างๆ เพื่อให้ชุมชนยังคงอยู่ต่อไป ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของความผูกพันกับชุมชนว่าหมายถึง การมีความรัก ห่วงเห่นและปกป้อง 1) ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่าไม้ อากาศ พันธุ์กรรมพืชและสัตว์ในชุมชน 2) ความสัมพันธ์อันดีที่กับคนในชุมชนมีให้แกกัน

ภายใต้นิยาม ความหมาย และความสำคัญของปัจจัยแต่ละ ปัจจัย ผู้วิจัยจึงทำการศึกษการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความ มั่นคงทางอาหารของคนในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อ “ศึกษาว่าการรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย ความผูกพันกับชุมชน และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชน ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา”

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม ในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชน ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้คือ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จากจำนวนครัวเรือน 3,483 ครัวเรือน (องค์กรบริหารส่วนตำบลคูยายหมี : มกราคม 2559) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 359 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของยามานะ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยมีความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5 และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากร (Stratified Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรอิสระ คือ การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความผูกพันต่อชุมชน และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน

ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม จากภาคีเครือข่าย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความผูกพันต่อชุมชน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบกำหนดคำตอบเป็นข้อความ 5 ระดับ โดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียง 1 ตัวเลือก และกำหนดการแปลความหมายคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1981) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมายค่าระดับ
4.50-5.00	มากที่สุด
3.50-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
1.00-1.49	น้อยที่สุด

2) แบบทดสอบความรู้เรื่องสิทธิชุมชน ซึ่งลักษณะข้อคำถามเป็นแบบถูกผิด โดยเกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบความรู้กำหนดดังนี้

ตอบถูก ให้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

ตอบผิด ให้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนเป็น 3 ระดับพิจารณาตามเกณฑ์ของบลูม (Bloom 1968. อ้างถึงใน น้ำทิพย์ สีกำ, 2553) ดังนี้

ช่วงคะแนน	การแปลความหมาย
9-11 คะแนน	มีความรู้อยู่ในระดับมาก
7-8 คะแนน	มีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
ต่ำกว่า 6 คะแนน	มีความรู้อยู่ในระดับน้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติในการวิจัย ดังนี้ 1) วิเคราะห์ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคม จากภาคีเครือข่าย ความผูกพันต่อชุมชน ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารภายในชุมชน โดยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard

Deviation) 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารภายในชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษาและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ ระดับการสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความผูกพันต่อชุมชน ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ได้ผลดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและอันดับที่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย ความผูกพันต่อชุมชน ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร	3.2851	.3655	ปานกลาง
- การร่วมรับรู้ถึงภัยคุกคาม ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน	2.962	.674	ปานกลาง
- การวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน	2.935	.644	ปานกลาง
- การกำหนดแผน แนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับกลุ่ม องค์กรชุมชน	2.964	.623	ปานกลาง
- การลงมือปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามบทบาทของตนเอง	3.073	.729	ปานกลาง
- การประเมินผลการปฏิบัติการแก้ไขปัญหา จากการร่วมลงมือปฏิบัติการ	3.243	.767	ปานกลาง
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	3.2478	.3736	ปานกลาง
การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย	3.2165	.3983	ปานกลาง

ตัวแปร	\bar{X}	S.D.	ค่าระดับ
ความผูกพันต่อชุมชน	3.9233	.2852	มาก
ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน	10.2368	1.2450	มาก

กลุ่มตัวอย่างหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มีระดับความผูกพันต่อชุมชน และมีความรู้เรื่องสิทธิชุมชนอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.9233, \bar{X} = 10.2368) ส่วนการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่ายอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.2851, 3.2478, 3.2165 ตามลำดับ)

เมื่อจำแนกตามลักษณะของการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาจากการร่วมลงมือปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติการแก้ไขปัญหาตามบทบาทของตนเอง การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน แนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับกลุ่ม องค์กรชุมชน การมีส่วนร่วมรับรู้ถึงภัยคุกคาม ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน และการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 3.243, 3.073, 2.964, 2.962 และ 2.935 ตามลำดับ)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X1) การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย (X2) ความผูกพันต่อชุมชน (X3) ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X4) และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร (Y) ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ผลดังนี้

ตาราง 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X_1) การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย (X_2) ความผูกพันต่อชุมชน (X_3) ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X_4) และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร (Y) ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	Y
X_1	1				
X_2	.293**	1			
X_3	.336**	.083	1		
X_4	-.362**	.373**	-.003	1	
Y	.225**	.673**	.134*	.125*	1

* $p < .05$, ** $p < .01$

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามแล้วพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X_1) การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย (X_2) ความผูกพันต่อชุมชน (X_3) และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X_4) มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร (Y) โดยการสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย (X_2) มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร (Y) มากที่สุด รองลงมาคือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X_1) ความผูกพันต่อชุมชน (X_3) และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .673, .225, .134, .125$ ตามลำดับ)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระด้วยกันเอง พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อชุมชน (X_3) และการสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย (X_2) ($r = .336, .293$ ตามลำดับ) แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X_4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = -.362$) การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย (X_2) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ

ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X_4) ($r = .373$) นอกนั้นไม่พบความสัมพันธ์
ผลการวิเคราะห์ตัวแปร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุน
 ทางสังคมจากภาคีเครือข่าย ความผูกพันต่อชุมชน และความรู้เรื่องสิทธิ
 ชุมชน **ที่สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความ
 มั่นคงทางอาหาร** ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยาย
 หมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ผลดังนี้

ตาราง 3 การวิเคราะห์ตัวแปร การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทาง
 สังคมจากภาคีเครือข่าย ความผูกพันต่อชุมชนและความรู้เรื่องสิทธิชุมชน ที่
 สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของ
 กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัว
 แปรที่เข้าสมการ (Stepwise Multiple Regression)

ลำดับของตัวแปรที่ได้รับการ คัดเลือก	R	R ²	Adj R ²	R ² Change	B	Beta	t
1. การสนับสนุนทางสังคม จากภาคีเครือข่าย (X_2)	.673	.453	.452	.453	.668	.728	17.524*
2. ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (X_4)	.687	.472	.469	.019	-.473	-.146	-3.524*
Constant (a) = 1.577			S.E. = .266		F = 158.836		

* $p < .05$

ผลการวิเคราะห์พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากภาคี
 เครือข่าย และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน สามารถร่วมกันทำนายการมี
 ส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารภายในชุมชน ของ
 หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต
 จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 47.2 จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่า “การรับรู้
 ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมของภาคีเครือข่าย ความผูกพัน
 กับชุมชน ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการปกป้อง

พื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชน ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา”

โดยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 1 สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 45.3 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารภายในชุมชน ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .673$) แสดงว่า เมื่อคนในชุมชนได้รับการสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย สามารถทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร มากขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของบำเพ็ญ เขียวหวาน (2550) พบว่า การสนับสนุนการทำงานจากภาคีเครือข่าย ต่างๆ ได้แก่ นักวิชาการ สื่อมวลชน นักศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างมากที่สนับสนุนให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง ซึ่งกลุ่มที่ได้รับการหนุนเสริมด้านการฝึกอบรม และเติมเต็มข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่องเป็นกลุ่มชาวบ้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด งานวิจัยของเทพสุตา จิวตระกูล (2557) ก็พบว่า การสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่าย ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาชุมชนเครือข่ายอาหารปลอดภัย ให้สามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งการสนับสนุนอยู่ในรูปแบบของการสนับสนุนด้านบุคคลให้ความรู้ การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการเป็นพันธมิตรเพื่อส่งเสริมการทำงานของเครือข่าย และผลการศึกษาของศศิณา สิริวงษ์ (2556) พบว่ารัฐและหน่วยงานราชการ

ต้องร่วมมือกันส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในทุกด้าน ทั้งในด้านการสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น กำหนดแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่น สนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นรวมตัวกันเพื่อเจรจาต่อรองกับกลุ่ม บุคคลอื่นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นต่างๆ สนับสนุนให้ประชาชนมีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าร่วมแสดงข้อคิดเห็น และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้เกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่นให้กับคนในชุมชน ถ้าเงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกๆ ด้าน ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลอย่างที่เหมาะสม ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย เป็นตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสำคัญมากกับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร

ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ 2 สามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.9 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์พบว่า ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน (ความสัมพันธ์เฉพาะความรู้เรื่องสิทธิชุมชน กับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .125$) แสดงว่า หากคนในชุมชนมีความรู้เรื่องสิทธิชุมชน ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น และภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้รับรองสิทธิชุมชนไว้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน

ท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ จึงสนับสนุนให้รัฐ และหน่วยงานต่างๆ ต้องประสานความร่วมมือจากคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการแผนนโยบายในการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นต่างๆ และงานของเสน่ห์ จามริก (2550) ที่ได้จัดทำโครงการสิทธิชุมชน โดยศึกษาเรื่องของสิทธิชุมชนที่มุ่งถึงการปกป้องฐานทรัพยากร เป็นทั้งมิติของสิทธิชุมชนและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการรักษาสิทธิแห่งตนเองและสามารถรักษาสิทธิของตนได้โดยสันติ พร้อมร่วมกันจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพื่อปกป้องฐานทรัพยากรของชุมชนอย่างยั่งยืน

แต่เมื่อนำตัวนำตัวแปรในการวิจัยทั้งหมด (การนำตัวแปรทั้งหมดมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ร่วมกัน) ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย ความผูกพันต่อชุมชน และความรู้เรื่องสิทธิชุมชน เข้าสู่การวิเคราะห์เพื่อทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิเคราะห์ พบว่า ความรู้เรื่องสิทธิชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา แสดงให้เห็นว่า หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทราที่มีความรู้เรื่องสิทธิชุมชน และเข้ามาทำกิจกรรมความร่วมมือ รวมกลุ่มกัน เป็นเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมในการปกป้องฐานทรัพยากร พื้นที่ความมั่นคงทางอาหารร่วมกันมากขึ้น ก็ยิ่งเห็นข้อจำกัดทางกฎหมาย ทางการเมืองที่ไม่เอื้อต่อขบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับการเสนอข้อคิดเห็น เสนอนโยบายต่างๆ ที่มีผลต่อฐานทรัพยากร พื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของ

ชุมชน ซึ่งถือเป็นอุปสรรคขัดขวาง ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้ จึงทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารน้อยลง สอดคล้องกับงานนำเสนอของ อนุรักษ์ นิยมเวช (2556) กล่าวว่า แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรในความเป็นจริงนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนต่างถูกจำกัดในหลายๆ ด้าน เช่น ภาระต้นทุนในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน เช่น การเข้าซื้อเสนอกฎหมายต่างๆ ประชาชนกลุ่มนั้นๆ จะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง นอกจากนี้กระบวนการที่ซับซ้อน ยุ่งยาก มีเงื่อนไขมากมายหลายประเด็น ประชาชนมักถูกคุกคาม ช่มชู้ จากผู้มีอำนาจก่อให้เกิดความเสี่ยง ทั้งในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือ อีกทั้งความเท่าเทียมกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน กับผู้มีอำนาจทางสังคม การเมืองนั้น มีความแตกต่างกันอย่างมาก ทำให้นโยบายของรัฐต่างๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่ตอบสนองต่อประโยชน์ของกลุ่มบุคคลผู้มีอำนาจมากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่ภาคประชาชนโดยทั่วไป และเห็นได้จากสถานการณ์จริงที่ประชาชนในชุมชนตำบลคูยายหมี ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปคุกคาม ขัดขวาง หรือไปแสดงตนให้ประชาชนรู้สึกกังวลใจหากจะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมติดตามการพิจารณา EHIA โรงไฟฟ้าถ่านหินเขาหินซ้อน เป็นต้น

ข้อค้นพบที่สำคัญจากงานวิจัยครั้งนี้เกี่ยวกับ “ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน” คือ ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของคนในชุมชนตำบลคูยายหมี แต่เมื่อมีปัจจัยอื่นๆ เข้ามาเพิ่มเติม ได้แก่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความผูกพันกับชุมชน และการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายกลับส่งผลให้

ยังมีความรู้เรื่องสิทธิชุมชนมาก การมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่อาหารกลับยิ่งลดลง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การสนับสนุนทางสังคมจากภาคีเครือข่าย เป็นตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับแรก และสามารถทำนายการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา มากกว่าตัวแปรอื่นๆ ดังนั้นหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ต้องร่วมมือกันส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในทุกด้าน และร่วมกันจัดสรรงบประมาณ กำหนดแนวทาง นโยบายของหน่วยงานองค์กร ที่ชัดเจน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และกิจกรรมในการปกป้องพื้นที่อาหารของชุมชน จะทำให้ชุมชนมีศักยภาพ เสริมสร้างพลังในการร่วมกันปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารได้อย่างยั่งยืนต่อไป

2) ความรู้เรื่องสิทธิชุมชน เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหารของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนั้น คนในชุมชนจำเป็นต้องเรียนรู้ชุมชนที่ได้อาศัยอยู่ ทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพต้องเชื่อมโยงที่มีความต้องการ และความคาดหวังจากภายนอก รู้เท่าทันที่จะปกป้องสิทธิของตน สนใจเรียนรู้เพิ่มเติมที่จะทำวิจัย และยินดีที่จะร่วมมือทำสิ่งต่างๆ ร่วมกับกลุ่ม องค์กร หน่วยงานทั้งจากภายในและภายนอก เพื่อการจัดการ และใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์อย่างยั่งยืน ส่วนรัฐต้องส่งเสริม สร้างกลไกให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถนำไปสู่การ

พัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นประกันถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนอย่างยั่งยืน

3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของหัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลที่ครอบคลุม รอบด้าน และมากพอที่จะใช้ในการประกอบการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร ดังนั้นสื่อต่างๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่วิทยุชุมชนควรติดตามสถานการณ์ และนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบาย แผนการพัฒนาต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้คนในชุมชนได้รับรู้ร่วมกันอย่างเท่าทัน เพื่อให้คนในชุมชนสามารถออกแบบแนวทางการปรับตัว และรับมือ แก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนสามารถมีชีวิตที่ดีได้อย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เครือข่ายติดตามผลกระทบจากโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินเขาคินทร์ซ้อน.

(2560). แฉผลกระทบเครือข่ายติดตามผลกระทบจาก

โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินเขาคินทร์ซ้อน (คตฟ.). (ออนไลน์).

เข้าถึงได้จาก:

<https://prachatai.com/journal/2017/03/70733>. (วันที่เข้าถึง 23 มีนาคม 2560).

จารุณี บุญนิพัทธ์. (2539). พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร กับความตระหนัก ทักษะคิดและการมีส่วนร่วมเรื่องสิ่งแวดล้อม ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม เขตอำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลธิรา สัตยาวัดนา. (2546). “สิทธิชุมชนท้องถิ่น จากจารีตประเพณีสู่สถานการณ์ปัจจุบัน : การศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางนโยบายสิทธิชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทย.” สิทธิมนุษยชน 1. กรุงเทพฯ:ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

น้ำทิพย์ สีกำ. (2553). ความรู้และทัศนคติที่มีต่อการป้องกันอันตรายจากสภาพแวดล้อมในการทำงานของคนงานตัดเย็บโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

เทพสุดา จิวตระกูล. (2557). การนำเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการดำรงอยู่ของเครือข่าย

อาหารปลอดภัย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บำเพ็ญ เขียวหวาน. (2550). “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน
ในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง ขององค์กรพัฒนาเอกชน กรณี
โครงการอันดามัน.” ใน รายงานโครงการความร่วมมือเพื่อ
การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้
จาก : [www.sceb.doae.go.th/Documents/SSV/.../วิจัย
โครงการอันดามัน.ppt](http://www.sceb.doae.go.th/Documents/SSV/.../วิจัยโครงการอันดามัน.ppt). (วันที่เข้าถึง 20 กุมภาพันธ์ 2561).

พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตช. (2540). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่อุทยาน
แห่งชาติแม่โต อำเภอสอด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศศิณา ศิริวงษ์.(2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลไผ่หูช้าง
อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์รัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสน่ห์ จามริก และชลธิรา สัตยาวัฒนา. (2546). สิทธิชุมชนท้องถิ่น
ชาวเขา. กรุงเทพฯ : แชนโพรพริ้นติ้ง.

สุภา ไยเมือง. (2555). ตัวชี้วัดความมั่นคงทางอาหารระดับชุมชน.
นนทบุรี : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2555). “ความขัดแย้งบน
พื้นที่เกษตรกรรมและวิถีชุมชนคนลุ่มน้ำคลองท่าลาด.” ใน
ความมั่นคงทางอาหารกับพลังงานถ่านหิน.
กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์แปลนพริ้นติ้ง จำกัด.

องค์การบริหารส่วนตำบลคูยายหมี. (2559). **ข้อมูลบริบทชุมชน.**

(ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก:

<http://www.khuyaimee.go.th/index.php>. (วันที่เข้าถึง
30 มกราคม 2559).

อนุรักษ์ นิยมเวช. (2556). **บทความเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพฯ:สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

อานันท์ กาญจนพันธ์. (2544). **วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า กรณีศึกษาภาคเหนือตอนบน.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิตยสารสารคดี.

ภาษาอังกฤษ

Best, J. W. (1981). **Research in education.** New Jersey: Prentice Hall.

Jennifer, E. Cross. (2004). **Improving Measure of Community Attachment.** Paper prepared for the Annual Meeting of the Rural Sociology Society, August 12-15, 2004.

Yamane, Taro. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis.** (Third edition). New York: Harper and Row Publication.

สัมภาษณ์

นันทวัน หาญดี. ผู้ประสานงานเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา. 20 มิถุนายน 2559. **สัมภาษณ์.**

